

ХРОНІКА

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШВВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

Справозданє за місяці: май — серпень.

ЗМІСТ: Загальні збори. — Засідання Виділу. — Засідання секцій. (Михайло Тершаковець — Матеріали й замітки до історії українського національного відродження в Галичині. Іван Кревецький — Фальшована метрика для польських повстанців із 1830—31 рр. Др. Мирон Кордуба — Венецьке посольство до В. Хмельницького 1650 р. — Др. Зенон Кузеля — Огляд археологічних часописів за 1905 р. Олександр Грушевський — По катастрофі 1708 р. Др. Зенон Кузеля — Огляд етнографічної літератури в західній Європі за 1905 р. Іван Огієнко — Огляд українознавства.) — Засідання комісій. — Меморіал Товариства в справі утворення самостійного українського університету у Львові. — Др. С. Томашівський: В справі етнографічної карти України-Руси. Проект. — Відозва в справі записування народніх традицій про опришків. — Зносини Товариства з иншими інституціями. — Конкурс на записки в фонду А. Бончевського. — Справозданє з бібліотеки. — Нові видання Товариства.

Загальні збори

(дня 30 цвітня 1907).

Останні загальні збори відкрив голова проф. М. Грушевський о 10¹/₂ год. перед полуднем при участі 39 членів, із яких 7 мали повновласти для заступства заграничних членів. Покликавши на секретарів зборів дд. Олексу Іванчука та Всеволода Козловського, виголосив отсю промову, в якій подав огляд діяльності товариства за адміністраційні рр. 1905—1906:

„Отвираючи останні загальні збори, два роки тому, дав я вираз горячим бажанням нашим, щоб зоря політичної свободи, яка підіймила ся тоді над Росією — хоч уже сильно прислонена хма-

рани реакції, — вивела скорше на широкий шлях національного життя всю соборну Україну нашу і прийняла та розділила на ширші гурти, ніж численніші центри ту культурну й наукову роботу, яку дотепер мусіли двигати на собі й репрезентувати наш гурт, наше Товариство.

Від того часу не вгавала люта боротьба світла з тьмою в закордонній Україні, приковуючи всю увагу, притягаючи всі активні елементи, абсорбуючи сили місцеві, а в часті й тутешні. Боротьба ся вплинула й на відносини австрійські, виливши нові сили в поступові змагання тутешніх народів і суспільностей, а в результаті на порядок денний виступила справа реформи представительства, котра так сано прикувала до себе всю увагу, всі сили, всі помисли тутешньої України.

Inter arma silent musae, і супроти основних політичних завдань, супроти боротьби за перші підстави політичного життя, мусіли відступити на другий плян інтереси культурного, наукового руху і життя. Але непростимим гріхом було б їх занедбати хоч на хвилю. І ті, кому найближше лежали ці інтереси, мусіли подвоїти свої сили, щоб недопустити ослаблення, застою в руху культурнім, науковім, свідомі того, що наукова робота лежить в основі культурного поступу, і без сильного, солідного культурного підкладу неможливі ніякі трівкі політичні чи національні здобутки, ніякий трівкий і певний поступ народу.

І наше Т—во, котрому доля судила репрезентувати й досі науковий рух і наукові інтереси українського народу, напружувало свої сили, щоб не дати ослабнути сьому науковому рухови навіть серед ровгару політичних інтересів і змагань української суспільности. І воно доказало сього — в приємности і вдовolenнєи можемо сказати се. Ніколи наукова діяльність нашого товариства не була інтензивнійша, як в сі роки політичного *Sturm und Drang*-у. Ніколи секції наші не виказували такої високої цифри васідань і предложених на них рефератів. Ніколи видавнича діяльність не була інтензивнійшою. Товариство наше не тільки додержало прийнятого пляну своїх видань, але й виповнило ряд прогалян — в виді не виготовлених на час видань попередніх літ. Його головне видавництво — *Записки*, значно розширено, в 72 до 90 аркушів на рік (в 12 на 15 аркушів в томі) і збільшено число розвідок. На місце давньої Історичної Бібліотеки, що містила переклади наукових праць в чужих мов, заведено як нову серію сього ви-

давництва Українсько-руський Архів, де містять ся оригінальні розвідки, матеріали сирі й півоброблені — новий плюс в науковій видатности Товариства. В сумі видатки на наукові видання в останім році дійшли небувалої цифри 47.100 кор., а видатки на наукові ціли, разом з науковою адміністрацією до 63 тис. корон, і завдяки старанням Виділу сей величезний бюджет знайшов покриття — при 18 тисячах всього на всього підмог а публичних фондів для Товариства! Поруч експедицій етнографічних організовано в ширших розмірах експедицію археографічну, для систематичного збирання матеріалів до історії козаччини. Хоч сій експедиції прийшло стрінути ся з трудностями навіть в виднанню поручень для зайнят в заграничних державних архівах — поручень, які, вдасть ся, не порушують нічийого стану посідання і не коштують і сотика — а міністерство давши два рази невелику субвенцію на ціли археографічної роботи, в минувшим році її не відмовило, робота йшла енергично, в архівах Києва, Харкова, Москви, Петербурга, Варшави, Кракова й Відня, незадовго сподіваємо ся побачити результат сих робіт. Сфорковано нову наукову комісію — статистичну, яка поставила собі широкі пляни роботи, рішила завести й власне видавництво — коли б тільки матеріальні засоби були трохи багатші для сього. Одним словом наукова робота розвивала ся інтензивно, шукаючи все нових дофіг, здобуваючи все нові сфери для себе. Її не ослабили й утрати, які понесли ми в нечисленнім гурті наших членів за сей рік. Пржиті два роки були виповнені нею — напруженою, енергичною, плідною роботою — цінною тим більше, що їй приходило ся розвивати ся в сферах, в висшій мірі неприхильних обставин, де Товариство наше, що в нормальних обставинах повинно б опирати ся на цілу систему ріжних наукових інституцій і вищих шкіл — являєть ся відокремленою, одинокою вишою науковою інституцією українською, при тім незвичайно слабо забезпеченою, дуже мізерно дованою. Будемо надіяти ся, що в будучности, суспільність наша, здобувши собі більше впливовий, рішучий голос в політиці, використає се і для забезпечення підстав культурного розвою, в тім і для розвою нашого товариства, а й саме се товариство, дальшим культурно-національним походом нашого народу, не буде стояти одиноко, а стане одним огнивом в цілій системі нових, чи націоналізованих наукових інституцій і в Україні австрійській і в Україні російській“.

По сім присьвятв голова вгадку помершви членам: Володимирови Лесевичови, Василеви Копитчакови, Арістархови Крижановському, Богданови Пюркови, Романови Сеябратовичови та Іриневви Яворському, яких пам'ять пошанували зібрані повстанцями із місць.

Для перевірки надісланих повновастей від заграничних членів вибрано тепер комісію з дд. Василя Білецького та Михайла Галушницького. Комісія справдила, що прислано 8 повновастей, але що один член, який мав заступити повновласника, не прибув на збори, то ся повновласть стала безпредметовою. Лишидо ся 7 повновастей, які привнано важними.

Тепер розпочато відчитувати протокол із попередних загальних зборів. Із огляду одначе, що він був у своїм часі надрукований і розісланий всім членам Товариства, поставив д. Ів. Джиджора внесенє, щоби його прийняти до відомости без читаня, на що збори й згодили ся.

Так само на внесенє дра М. Коса постановлено не відчитувати річного секретарського та касієрського справозданя, надрукованого в 29 ч. „Хроніки“, але ухвалено відразу приступити до дискусії.

Д. Василь Білецький звертає увагу на те, що ва мало рекламуєть ся книгарню Товариства, через що вона незнана в широких кругах. На його думку треба подавати оповістки про неї навіть у видавництвах, призначених для простого народа. Тоді кожний, що потребує книжки, буде звертати ся до неї. — Варто було би також, на думку бесідника, розвинути горячийшу акцію в справі розширення та побільшення музея. Дуже багато цінних річий гине на наших очах лише тому, що нема принуки збирати їх і надсилати до музея. Повторюванє відповідних відозв у часописах із поученнями, які саме предмети збирати та надсилати, могли би не одну річ охоронити від загину. — Нарешті запитує бесідник, на скільки правди в поголощі, що холить по місті, будім то Товариство має намір увяти „Академічний Дім“ чи то в части, чи в цілости для своїх потреб і віддати його на ужиток студентів аж по сплаченю довгів.

На всі сі справи подає поясненя голова. Виділ старав ся про рекламу книгарні; першого року по її отвореню постарав ся навіть о ряд ваніток про неї, тай тепер від часу до часу дають ся оповістки про книжки, які можна в ній набувати. Коли члени вважають, що реклама треба збільшити, то Виділ не може мати

проти того нічого і постараеть ся задоволити їх бажаня. Що до музея, то Виділ згоджуєть ся зовсім із поглядами передбесідника з виїском хіба видаваня відозв до суспільности, які звичайно проминають безслідно. В таких справах треба покладати ся на інтелекцію суспільности; вона повинна тягнути, що музеї існують для неї, а не для поодиноких товариств, кружків або навіть окремих осіб і повинна добровільно причиняти ся до їх вросту. Доси головною перешкою в розширеню музея був брак відповідного льокалю. Коли одначе льокаль Товариства — з виїском друкарні і переплетні — перенесеть ся до „Академічного Дому“, то ся перешкода буде усунена. Поголоски про „Академічний Дім“ правдиві тільки в части. Виділ постановив узяти на цілі Товариства переважно убікації не мешкальні, які також у будучности не зможуть рентувати ся супроти знаної бідности студентських товариств. Коли Товариство помістить там свою бібліотеку, канцелярію, саялю засідань та музей, то тим самим оплатить половину видатків „Академічного Дому“ і зможе амортизувати його довги.

Секретарське справозданє прийнято по сїм до відомости.

До касієрського справозданя не забирав ніхто голосу. Супроти того прийнято його також до відомости, а член контрольної комісії о. Іван Рудович відчитав справозданє комісії з переведеної контролі і поставив внесенє на уділенє Виділові абсолюторії. Внесенє прийнято, по чім перейдено до вибору нового заряду Товариства, а щоби члени могли порозуміти ся над його складом, голова зарядив перерву на 10 минут.

По перерві вибрано скрутаторами дд. Вас. Білецького і Мих. Галуциньського та приступлено до голосованя на голову. Посол Ю. Романчук поставив внесенє, аби головою вибрати через аклямацію проф. Мих. Грушевського. Д. Вол. Шухевич спротивив ся одначе сьому внесеню, наслідком чого заряджено голосованє картками. Поки скрутатори обчисляли голоси, вибрано другу скрутаційну комісію для обчислюваня голосів членів і заступників Виділу, вложеноу в дд. Ст. Підручного та дра Мих. Шухевича і третю, для обчислення голосів членів контрольної комісії, вложеноу в дд. Юліяна Мудрака та Мих. Тершаківця. По переведеню голосованя комісії пішли до другої кімнати обчисляти голоси, а збори приступили тимчасом до остатньої точки порядку: внесенє та інтерпеляцій.

Дійсний член, о. Мих. Зубрицький поставив внесенє, щоби загальні збори ухвалили поручити новому Виділові, в огляду на десятилітню, повну пожертвованя працю для Товариства його теперішнього голови, проф. Мих. Грушевського, пошанувати її тям, що Виділ замовить у котрогось артиста портрет голови і приністить його в сали засідань. Внесенє прийнято одногосно без дискусії.

Проф. М. Грушевський дякує короткими словами за честь, яку оказали йому зібрані і повертає ще раз до справи музея. Він просить збори дати директиву новому Виділові, щоби поробив заходи коло утвореня публичного українського музея, археологічного, історичного й етнографічного.

Д. Юл. Романчук пригадує, що в товаристві „Просьвіті“ є друга бібліотека і другий музей. Ставить тому додаткову резолюцію, щоби Виділ Товариства ввійшов у порозумінє з Виділом „Просьвіти“ і старав ся получити обі бібліотеки і оба музеї.

Проф. М. Грушевський зазначає, що в тій справі вели ся вже раз пертракції із „Просьвітою“, були для того навіть зібрані окремі комісії від обох товариств, одначе до порозуміня не прийшло тому, що „Просьвіта“ вастерігала собі дальшу власність бібліотеки. З огляду на велике число дублетів, які Товариство мусіло би безхосенно удержувати у себе тай на можливе зажаданє авороту перебраних книжок, що получене в цілих переверненєм бібліотеки, переписуванєм каталоїв, інвентаря і т. д. — угода розбила ся. Коли би одначе теперішний Виділ „Просьвіти“ мав иньший погляд у тій справі, Товариство готове розпочати на ново пертракції.

Д. Юл. Романчук зазначає, що пертракції належить конечно поповити та що до порозуміня між обома товариствами мусить прийти.

Д. Вол. Шухевич запитує, чи Виділ згодив би ся на винику старших галицьких видань за нові виданя Товариства. Голова заявляє, що така винику дуже пожадана та що Виділ радо згодить ся на неї.

Тут оголошено результат виборів нового заряду Товариства.

На голову голосувало 43 члени. З того проф. Грушевський дістав 40 голосів, а 3 картки були чисті.

На членів Виділу і їх заступників голосувало 43 члени. Абсолютна більшість 22. До Виділу зібрані:

Карло Бадрівський, радник фінансової дирекції, 41 гол.

Володимир Гватюк, літерат, 42 гол.

Др. Денис Лукіянович, кандидат філософії, 38 гол.

Михайло Мочульський, історіяльний кандидат, 43 гол.

Кость Паньківський, директор „Крав. Союза Кред.“, 42 гол.

Др. Стефан Толашівський, проф. гімназії, 43 гол.

Іван Ясеницький, радник дирекції домен, 43 гол.

Заступники :

Іван Джишора, кандидат філософії, 43 гол.

Всеволод Козловський, літерат, 43 гол.

Філарет Колесса, проф. гімназії, 41 гол.

Григорій Нежапський, старший інженер намісництва, 43 гол.

Контрольну комісію вибрано 43 голосами. До неї увійшли

Осип Гавічак, інженер залізниць.

О. Іван Рудович, катехит гіми.

Юліян Січинський, радник дирекції домен.

Резолюцію в справі музею прийнято по сім одноголосно.

Тому, що більше не зголошував ся ніхто до голосу, голова подякував зібранню за те, що інтересують ся справами Товариства, та закрав загальні збори о 12 год. в полудне.

Засідання Виділу.

VI зас. дня 11 мая.

1) Принято до відомости справозданє з діяльности Виділу й секцій за 1906 р. і ухвалено видрукувати його в „Хроніці“. 2) Упрощено дра І. Франка, аби уложив меморіал до міністерства в протестом проти нового закона, ухваленого галицьким соймом у справі компетенції ради шкільної краввої. 3) Вибрано комісію з трьох членів, якій поручено уложити нову умову з управителем книгарні і управителем переплетні. 4) Принято одного нового члена.

VII зас. дня 27 мая.

1) Ухвалено прийати на помічника книгарні д. А. Хойнацького і підписати з ним провізоричну умову. 2) Призначено д. К. Беднарському, директорови друкарні, титул урядника. 3) Принято до відомости, що д. Львович із Новоград Волинська передав уже музеєви Товариства свою збірку монет і писанок, та що археологічну збірку передасть пізнійше. 4) Постановлено вислати д. М. Кондратови в Тисьменици в заміну за три старі монети відповідно до його бажаня одну книжку. 5) Принято трьох нових членів, а одного викреслено на його власне бажанє. 6) Принято до відомости, що проф. М. Грушевський в часі побуту в Києві повитав іменем Наук. Тов. ім. Шевченка нове київське „Українське Наукове Товариство“ на його перших загальних зборах, та що в часі святкованя ювілею М. Садовського вручив ювілятови іменем Товариства відповідну адресу.

VIII в а с. д н я 30 м а я.

1) Принято трьох нових членів. 2) Принято до відомости, що 8 членів Товариства в Росії прислали тутешнім членам повноваж-
сти для їх заступства на загальних зборах і ухвалено пропонувати
їх зборам. 3) Постановлено відступити „Руській Захоронці“ у Львові
даром деякі книжки на уряджене томболі.

IX в а с. д н я 5 ч е р в н я.

1) Виділі уконституував ся так:

М. Грушевський, голова і референт наукових видань.

(Вибір заступника голови відложено на пізніше).

В. Гнатюк, секретар.

І. Ясеницький, касієр.

К. Паньківський, контрольор і референт рахунків видавництв.

К. Бандрівський, реф. каменниці.

В. Козловський, адміністратор каменниці і магазину та адміні-
стратор Академічного Дому.

Д. Лукіянович, референт Академічного Дому і друкарні.

М. Мочульський, референт книгарні.

2) До адміністративних комісій вибрано:

а) Комісія зоряду каменницею: К. Бандрівський, В. Козлов-
ський, Г. Пежанський.

б) Комісія зоряду Академічним Доходом: К. Бандрівський, В.
Козловський, Д. Лукіянович, Г. Пежанський.

в) Друкарняна комісія: Д. Лукіянович, К. Паньківський, І.
Ясеницький.

г) Книгарняна комісія: В. Гнатюк, Д. Лукіянович, М. Мо-
чульський.

3) Покликано до Виділу д. В. Козловського, дотеперішого
заступника. 4) Принято до відомости, що пані Потебня прислала
до бібліотеки Товариства деякі книжки свого мужа, за що
їй постановлено подякувати. 5) Принято одного нового члена.
6) Принято до відомости, що міністерство просвіти признало сього
року Товариству крім звичайної підмоги ще 2000 кор. одноразової
на „Українсько-руську Бібліотеку“, а Соєм дотеперішну субвенцію
в висоті 12.000 кор. 7) Постановлено закупити від Л. Гарматія
збірку етнографічних предметів для музею за суму 300 кор. 8) На
внесене дра Д. Лукіяновича постановлено закупити від різьбаря
М. Парашука бюст голови проф. М. Грушевського, видати в бронзі

і поставити в салі засідань, та причинити ся тим до звеличання 10-літньої наукової діяльності голови в Галичині, обходженої минулого року.

Х зас. дня 26 червня.

1) Постановлено закупити від маляря д. Фотія Красицького два більші образи за суму 1100 кор. до збірки образів Товариства. 2) Ухвалено закупити до бібліотеки збірку книжок про різні політичні питання від д. Л. Кульчицького по половині книгарської ціни. 3) Постановлено виняяти о. Й. Застирцеви збірку документів та деяких старших видань на видання Товариства. 4) Ухвалено виняяти д. В. В. „Євангеліонъ“ із 1636 р. і „Тріодъ“ із 1664 р. на такі самі нові видання. 5) Принято до відомости, що на внесенє референта бібліотеки закуплено до бібліотеки кілька книжок від антикваря Л. Ігтя. 6) Відчитано письмо „Руського Товариства Педагогічного у Львові“, в яким воно запрошує Виділ до участі в ювілею і ухвалено вислати йому привітне письмо та упросити котрогось члена, щоби репрезентував Виділ на концерті. 7) Ухвалено друкувати поезії Т. Шевченка, зредаговані дром Ів. Франком у 2000 примірників. 8) Призано „Товариству вакаційних осель“ 20 кор. підмоги.

ХІ зас. дня 12 липня.

1) Відчитано лист Московського Археологічного Товариства з запросинами до участі в археологічнім конгресі в Чернигові в 1908 р. і постановлено передати його історично-філософічній та фільольогічній секції. 2) Призано кандидатові філософії Іванови Джиджорі 500 кор. підмоги на наукові занятя за границею. 3) Постановлено вислати до парламенту на руки „Руського Клубу“ петицію в справі підвищення субвенції Товариству. 4) Призано товариству „Родина“ в Підгайцях комплет „Руської Історичної Бібліотеки“ в 50% опустом. 5) Постановлено вислати деякі книжки даром читальні „Просьвіти“ в Несторівцях. 6) Призано різним функціонарям Товариства вакаційні відпустки.

Засідання секцій.

Засідання історично-філософичної секції.

V ввс. дня 30 мая.

1) Д. Мих. Тершаковець предложив збірку „Матеріалів і заміток до історії українського національного відродження в Галичині“. Ухвалено друкувати як III т. „Укр.-руського Архіва“. 2) Д. Іван Кривецький предложив свою статтю п. т. „Фальшовані метрики для польських повстанців із 1830 – 31 рр.“. Постановлено друкувати в „Записках“.

Зміст праці д. М. Тершаковця :

Появи національно - політичного та літературного галицького відродження звязані так тісно з собою, що годі їх відривати від себе, наслідком чого представляється потреба взяти їх у купі: прояви із націон. та загально-державного життя пояснюють такі-ж прояви в літер. життя і на відворот. Як звернемося до літератури, то в повім матеріалі побачимо деякі літературні пам'ятники, які осудила цензура і які приходять до наших рук щойно тепер — пізнаємо цензурну історію менше щасливих пам'ятників, які під час ходження від Анни до Каяфи таки десь загинули — довідуємося про сумну історію та ще сумнійшу долю в наших пам'ятників, які підпали страшному обкросню властей, а в першій мірі цензорів, одним словом перед нами стане дуже невідрадний стан галицько-укр. літератури.

Про причини такого нужденного стану довідуємося в того-ж таки матеріалу. Ось вони: 1) Загально-державний політичний ре-

жін передконституційної Австрії, кінцем якого ось які цвітки: тверда, династична, поліційно-шніцлівська рука над усіми живішими проявами суспільного життя, клерикалізм, консерватизм аж до вакаменілости. 2) Галицький митрополит Михайло Левицький, як людина еґоїст та обмежений умово деспот, а в відношенню до ряду гнких сервіліст, який на жаль надто часто мав рішаючий голос у судбах гал. України, та в кінці 3) різно каліберна власна суспільність. Остання — а мусимо мати на думці гал. інтеліґенцію, себто поців — пробудила ся вправді до свідомого національного життя по польським повстанню та інших причинах, що вже виходять поза обсяг матеріялу збірки. Та в поражаючій більшості випадків у відношенню до гал. укр. публіки відіграло польське повстання ролю *in minus*. Вихованне гал. духовенства вовсім не було національне, його виховувано по латині та по польськи, навіть проповіді до свого духовного стада говорило воно по польськи — воно взагалі зближало ся радше до польського духовенства, а було чуже для національних інтересів своїх вірних. Одиною ріжницею між собою і пол. духовенством вважали паші попи лиш обряд. Звісно, серед таких поців численні польські емісарі находили податливий ґрунт. І на диво бачимо, що гр. кат. питомці та попи дають радо послух підшептам емісарів, які приготувляли повстання в цілі відбудованя історичної Польщі. Між руськими попами та питомцями стрічаємо іподі патріотів більше польських, як самі Поляки. І з тими явищами маємо діло на цілім просторі 30 та 40 рр. — В тім самим часі, між иньшим майже головно під впливом польського повстання, бачимо, що увага галиц. суспільности звертаєть ся в сторону Росії, а сей вворот породжує пізнійший т. зв. москвофільський рух, який розвив ся сильнійше щойно в 50 та 60 рр. та який коринить ся глубше вже в 30 та 40 рр. Та до історії москвофільства повий матеріял сам про себе не творить такого певного жерела пізнання, а щойно в злуці з иньшим, якого ще ждемо.

Иньше діло з Угорщиною. З огляду на відмінні політичні та соціалньві відносини угорської корони треба і угор. Українців пізнавати незалежно від иньших і тим самим москвофільство серед них брати як вповві ріжпородне явище. Про угорських Українців треба говорити в злуці з південними Славянами. Та се поки що лиш дезідерат до будущего дослідника, для якого скромний матеріял із збірки послужить вказівкою в неоднім напрямі.

Зміст праці д. І. Кривецького :

По упадку польського повстання в 1830—31 рр. багато повстанців із Росії емігрувало до Галичини. Австрійський уряд, що зраду відносився до польського революційного руху досить по-благливу, виступив по його здавленню остро против революційних емігрантів, видаляючи їх з краю навіть силою. Щоби охоронити ся перед такою процедурою австрійського уряду, багато повстанців легітимувало ся перед ним австрійським підданством; доказом того мали бути пофальшовані метрики хрещення, які згодили ся видати їм деякі польські й українські галицькі єввященники. Автор подає один офіційльний документ, виданий в тій справі галицьким губернатором дня 4 липня 1834 р. до галицького духовенства, який є цікавим причинком до характеристики галицько-українського духовенства першої половини XIX ст.

VI зас. дня 5 червня.

- 1) Проф. Мих. Грушевський зreferував працю дра Мирона Кордуби п. н. „Венецьке посольство до Б. Хмельницького 1650 р.“
- 2) Той сам предложив реферат дра Зенона Кузелі п. н. „Огляд археологічних часописей за 1905 р.“ Обі праці ухвалено друкувати в „Записках“.

Зміст праці дра М. Кордуби :

На підставі невиданого досі матеріялу, добутого в віденським Haus-, Hof- und Staatsarchiv, автор представляє докладно історію венецького посольства до Хмельницького в 1650 р. Венецька республіка заангажована в тім часі в війну з Турцією забажала втягнути в ту війну ново сформовану могутчу козацьку державу. Проте венецький сенат постарав ся ввійти через яке посольство в переговори з Хмельницьким. Венецький резидент у Відні Саґредо звернув ся до папського нунція в Польщі Торреса з проханням найти відповідного чоловіка на посла до Хмельницького. Нунцій прихиливши до сеї справи короля Яна Казимира і канцлера Оссолінського вислав до Хмельницького Альберта Вініну, який відповідно до вказівок венецького сенату мав поки що вивідати, як Хмельницький подивить ся на справу війни з Туреччиною. Вініна був у Чигирині в перших днях червня 1650 р. Хмельницький супроти непевного становища Польщі і її зносин із Татарами дуже обережно відніс ся до проєктів венецького посла, хоч у засаді їм не був

противний. З тим Віміна і вернув обіцяючи приїхати в друге для складення формальної згоди Венецької республіки в Хмельницьким, до чого венецький сенат поробив приготовления. Та в причини що раз більшого заострення відносин між козаками й Польщею до другого посольства не прийшло. До розвідки додано також дуже інтересний матеріал, на якому вона заснована.

Зміст праці дра Зенона Кузелі:

В рефераті „Антропологічні і археологічні часописи за 1905 рік“ обговорює автор статі антропологічного, преісторичного, археологічного, а також і етнографічного змісту, уміщені в західно-європейських, німецьких, французьких і італійських часописах. Автор старався о як найбільшу докладність і повність матеріалу і зreferував около 50 річників часописий, розширюючи їх в оттаких розділах: 1) антропологічні часописи; 2) преісторичні часописи; 3) археологічні часописи; 4) часописи присвячені старинностям і 5) часописи мішаного змісту (антропология, преісторія, етнологія).

VII зас. дня 12 липня.

1) Проф. М. Грушевський зreferував працю д. Олександра Грушевського п. н. „По катастрофі 1708 р. ч. II.“ 2) Той сам зreferував статю дра Зенона Кузелі п. н. „Огляд етнографічної літератури в західній Європі за 1905 р.“ Обі праці ухвалено друкувати в „Записках“.

Зміст праці д. Олександра Грушевського:

Автор подає історію розкватирования російських полків на Україні по катастрофі 1708 р. й характеризує ціль, яку мав у тім російський уряд. Окрім боротьби з армією шведського короля Карла XII — була ще й друга ціль — забезпечити російському урядови вірність української людности.

Зміст праці дра Зенона Кузелі:

Статя автора „Етнографія в західно-європейських часописах за 1905 р.“ вичерпує етнологічний і фольклорний матеріал уміщений в фахових, географічних, історичних, історично-літературних, літературних, енциклопедичних часописах Німеччини, Австрії, Швайцарії, Італії, Голяндії, Бельгії і Франції, а в части й Англії, узгляднюючи літературу німецьку, голяндську, італійську і фран-

мужьку, а по часті й англійську. Авторами розходило ся про те, щоби зібрати в більше і менше доступних журналів усе, що може мати хочби посередній інтерес для етнографа і фольклориста, уважаючи при тім передовсім на статі загального змісту або дотикаючі України і Славянщини. Для більшої докладности втягнуто в реферат також часописи культурно-історичні і присвячені студіям релігії і орієнталістики, а також збірки й видавництва академій, наукових товариств та музеїв.

Засідання фільольогічної секції.

III в а с. дня 4 липня.

1) Др. Ів. Франко предложив працю д. Івана Огієнка п. н. „Огляд українознавства“, яку ухвалено друкувати в „Записках“. 2) Д. Мих. Павлик предложив збірку документів до діяльності Осипа Федьковича, як шкільного інспектора. Постановлено використати її в відповіднім томі „Українсько-руської Бібліотеки“, де буде поміщена кореспонденція поета. 3) Вибрано делегатом секції до Виділу на ново дра Івана Франка, а уконституоване секції відложено до дальшого засідання.

Зміст праці д. Івана Огієнка:

Праця д. Огієнка складаєть ся із двох частин і передмови, в якій подано реєстр жерел ужитих для сеї праці. В першій часті автор подає огляд найстарших граматик, словарів і букварів української, а також церковно-славянської мови до кінця XVIII в., а в другій детально розбирає граматики і словарі від кінця XVIII в. до остатніх часів. Особливо детально він розбирає граматику Павловського і викликану нею полеміку, а також повійші словники.

Засідання мат.-прир.-лікарської секції.

I в а с. дня 21 червня.

1) Проф. П. Огоновський у ваступстві директора секції присвятив коротку згадку пок. Климови Глібовницькому, що своїми пра-

цями, друкованими в „Збірнику“ секції причинив ся до розвитку математичних наук в українській мові. 2) На запрошене комітету X з'їзду польських лікарів і природописців постановлено відповісти, що секція возьме участь у з'їзді, вибираючи на нього своїм делегатом дра Евгена Озаркевича.

Засідання комісії.

Засідання археографічної комісії.

ІІ в а с. дня 12 липня.

1) На внесенє проф М. Грушевського постановлено випустити окремою відбиткою акти до історії галицького села, зібрані о. М. Зубрицьким і друквані в „Записках“ п. н. „Село Мшанець, старосамбірського повіта“, як виданє комісії. 2) Принято до відомости, що др. Ів. Франко розпочав друк пятого випуска апокріфів, до якого увійдуть легенди зі старих рукописів.

Засідання статистичної комісії.

I в а с. дня 12 червня.

1) Принято до відомости плян праці дра С. Дністрянського про національну статистику, яка буде викінчена осенею. 2) До статистичного видавництва (I вип.) визначено праці зі статистики дра С. Дністрянського, С. Витвицького, статью М. Лозинського в обсягу виборчої статистики та оцінки дра В. Загайкевича. 3) Постановлено використати в видавництві також статистичні дані, зібрані „Кравчим Союзом ревізійним“ та „Дністром“.

Засідання етнографічної комісії.

І в а с. дня 4 липня

Комісія уконституувала ся вибравши дотеперішню президію: Др. Ф. Вовк, голова; др. І. Франко, васт. голови; В. Гнатюк, секретар. 2) Постановлено віднести ся до Виділу в бажанні, аби членам комісії висилано безплатно її видання, коли вони зобов'язуть ся брати участь у працях комісії, а бодай в її засіданнях і коли зголосять ся за ними. 3) Постановлено також віднести ся до Виділу, аби сього року визначив на закупно етнографічних предметів до музея коло 300 кор., а на заниси фольклорні 200 кор. 4) Принято до відомости, що друкують ся отсі видання комісії: 1) Коломийки, т. III. 2) Приповідки, т. II, 1. 3) Галицько-руські нар. мелодії, т. II. 4) Мат. до укр.-р. етнології, т. IX.

Засідання язикової комісії.

І в а с. дня 3 червня.

1) Засідання відкрив голова Товариства, проф. М. Грушевський, подавши до відомости присутних, що скликав комісію тому, аби перовести її реорганізацію, бо за два остатні роки вона не проявляла діяльності. Зібрані постановили реорганізувати комісію, а не розв'язувати її. 2) Вибрано на нових членів комісії: дра Ст. Томахівського, д. Ів. Джиджору і д. Ів. Кривецького, всіх у Львові. 3) Принято такий склад комісії на 1907 р.: Волод. Гнатюк, Мих. Грушевський, Ів. Джиджора, Іл. Кокоруда, Мих. Кома-рив, др. Ол. Колесса, Ів. Кривецький, Аг. Кризький, Вол. Нау-менко, др. Мих. Пачовський, др. Ст. Смаль-Стоцький, др. К. Студинський, Ев. Тимченко, др. С. Томахівський, др. Ів. Франко. 4) Постановлено віднести ся до деяких людей в запитом, чи не ско-тіли би взяти участі в працях комісії. 5) Вибрано провізоричним секретарем комісії д. Ів. Кривецького, а дефінітивне уконституо-ване комісії відложено на пізнійше. 6) Др. І. Франко повідомляє комісію, що розпочинає друк нового видання творів Т. Шевченка, які мають вийти в „Українсько-руській Бібліотечі“. Супроти того запиту, якої правописи має держати ся в виданю. По дискусії

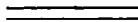
ухвалено тримати ся правописи Ліг.-Наук. Вістинка з тим, що всякі відміни автора, які мають значінє для історії языка, належить зазначувати в нотках під текстом.

II в а с. дня 17 червня.

1) Д. Ів. Джиджора відчитав проєкт реформи української правописи, складений Академією Наук у Петербурзі. 2) Др. Мих. Пачовський відчитав свої замітки на сей проєкт. Над обома рефератами вивязала ся довга дискусія, в якій забирали голос усі присутні члени. Задля пізної пори відложено засіданє на пізнійше.

III в а с. дня 29 червня.

Продовжувано дискусію з попередного засіданя й сформуловано погляди комісії на спірні точки української правописи, які постановлено закомунікувати Академії Наук у Петербурзі.

М е м о р і я л

Товариства до міністра просвіти в справі утвореня самостійного українського універ- ситету у Львові.

Експецеленціє!

Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові, як висша наукова інституція руська, покликана тим самим до піклування про інтереси наукового і культурного розвитку укр. руського народа, почуває обовязок звернути ся до Вашої Експецеленції з усильним представленням в огляду на ті необчисливі шкоди, які терпить наукове і культурне жите укр. руського народу в Австрії наслідком ненормальних відносин на університеті львівським, в котрім руська людність Австрії в першій лінії має шукати задоволення своїх наукових потреб.

Призначений самим положенням своїм служити передовсім культурним потребам руської частини Галичини і по силі цісарського рішення з 4. VII. 1871 (до нині обовязуючого) утравістичний, в принципі, він наслідком політичної переваги польського елемента в сій краю прибрав характер найже вповні польський в останніх десятиліттях XIX в. і всі старання Русинів коло розширення сфери руської викладової і урядової мови стрічали ся з непереборними перешкодами, бо польський елемент, опанувавши раз університет, уважав своїм обовязком боронити польського стану володіння на ній. Таке нарушене признаної основними законами національної рівноправности і ваноручених цісарським рішенням прав руської народности до львівського університету викликало від довшого часу сильне огірчене серед руської суспільности, а на університеті —

«сильне напружене, яке прорвало ся в осени 1901 р. масовою, солідарною сецесією всіх студентів руської народности в львівського університету. Високе Правительство подавало надію, що в повороті сецесіоністів наступить розширенє сфери руської мови на львівським університеті, й сецесія була залишена в кінцем шкільного року 1901/2. Одначе для вдоволення домагань руської молодіжї і руської суспільности не зроблено зовсім нічого. Всі заходи коло розширення прав руської мови і помноження руських катедр і руських викладів стрічала неудача, а всі проби габілітації, які мали місце за сі роки, скінчили ся нещасливо. Напруженє наслідком того вросло, проявляючи ся бурливими маніфестаціями, по неудачі всіх легальних заходів в інтересах руської мови, а в останніх часах сі маніфестації стали явищем хронічним — починаючи від весняної маніфестації р. 1906. Вже при кінці 1906 р. заносило ся на бурливі маніфестації, здержані лише обіцянкою деяких уступок в інтересах рівноправности руської мови. Коли-ж сі обіцянки не справили ся, наступив знаний вибух 23 січня с. р., масові арештованя руських студентів і нарешті — нечуване побоювище між студентами польської і руської народности з 2 марта с. р., що дало образ страшного роз'ярєня національного, яке запанувало на сім університеті.

Не можемо укрити наших побоювань, що при таких національним роз'ярєпю, яке показала польська молодіж в згаданім інциденті, не можна мати надій на нормальний хід наукових занять на львівським університеті, — противно, треба побоювати ся, що сі заворушеня останніх місяців послужать тільки початком до дальших хронічних неспокоїв і напруженої боротьби, які грозять повною стагнацією університетських занять і величезною шкодою культурному житю руського народа, і так в значній мірі позбавленого, наслідком ненормальних відносин тутешніх, тих культурних і наукових васобів, які повинні йому прислугувати, — наколи високе правительство не постарает ся енергічно запобігти сій небезпеці.

Вже при кінці р. 1901, слідом по згаданій сецесії Товариство наше звернуло ся до попередника Вашої Ексцеленції в меморіалом, в котрім дало вираз своему переконаню — яке було також переконанем усеї руської суспільности, що тільки заведенє самостійного руського університету у Львові може бути виходом в теперішніх аномальних відносин. Тепер в більшим притиском тільки можемо повторити се. Після того як професори польської народности, що

стаювлять переважну більшість нинішньої професорської колегії львівського університету, в своїй заяві в дня 2 марта дали отвертний вираз своїй постанові берегти польського характеру сього університету й противити ся всякому розширенню сфери руської мови на пім, річ ясна, що всякі стараня задоволити наукові потреби руського народу в рамках теперішнього університету будуть безплідною тратою енергії й часу. Що більше, можна побоювати ся, що навіть всяка серйозна проба розширити сферу руської мови на теперішнім утраквістичнім університеті, зі сторони чи правительства чи навіть професорської колегії, при такім настрою польських кругів, який показали панятні ексцеси в дня 4 марта, могли-б привести тільки до нових заворушень і дальшої стагнації наукового життя. Через те Наукове Товариство ім. Шевченка дозволяє собі в притиском піднести, що тільки безпроволочне засноване самостійного руського університету може бути виходом з теперішнього, крайню небезпечного положення і запорукою успішного наукового розвою руського народу та вдоволення його культурних потреб.

Зі свого боку Наукове Товариство ім. Шевченка може запевнити Високе Правительство, що утворене самостійного руського університету у Львові не стрінеть ся в ніяких серйозних трудностях наукового характера. Маючи докладну евіденцію наукового укр. руського руху, Наук. Товариство ім. Шевченка може з усякою рішучістю заявити, що при заснованю самостійного укр. руського університету переважна більшість катедр його вже тепер може бути обсаджена науково кваліфікованими руськими силами краю й загралиці, а тільки не дуже значна мевшість мусила-б бути заступлена суилситурами і то не на довгий час, два-три роки. Бо нема сумніву, що утворене самостійного руського університету заохотило-б до академічної кваліфікації дуже численних адептів науки, які вже заявили свої наукові вдібности самостійними працями, але в теперішніх обставинах, не маючи виглядів на академічну діяльність, присвячують себе практичній роботі в різних сферах. Що ж до матеріальної сторони річи, то ми певні, що Високе Правительство не вважати не дотацію невеликого університету в трох факультетів за тяжку жертву там, де мова йде про задоволене есенціальних культурних потреб одного з найбільших народів Австрії.

В справі етнографічної карти України-Руси. (Проект).

Думаю, що зайва річ доказувати *per longum et latum* потребу уложеня і виданя одноцільної етнографічної карти України-Руси, опертої на наукових основах. Того домагаєть ся передовсім інтерес самої чистої науки, яка доси не може подати докладного і вірного образу етнічних відносин на великім європейськім просторі від Татрів по Кавказ. Так само суспільне і політичне жите і його потреби кличуть уже в давна за такою картою. (Хочби пригадати недавній клопіт українських послів у Відни при справі національного розмежованя виборчих округів). Даремна надія, щоб сею справою займив ся хтось инший, а не ми; а як хто чужий візьметь ся до того, той і поведе діло так, як се лежить в його політичних або національних інтересах.

Правда, у нас вєть деяке число (хоч розмірно дуже мале) етнографічних карт, що представляють українські землі або в цілости або частинами. Одначе одні з тих карт сььогодні перестаріли, иньні були вже з самого свого початку творами з наукового боку мало вартними; вони будували ся або на фальшивім матеріялі або просто грішили фантазією. Ще зі всіх частин України-Руси найбільше пощастило в сїм напрямі Угорській-Руси, яка не тільки що може повелпчатись найбільшим числом різних карт, але навіть діждала ся в останніх часах першої проби докладної карти з науковим характером. Гірше вже виходить Галицька і Буковинська Русь, а найслабше таки головна українська територія.

Величезна більшість усіх тих карт, і загальних і спеціальних, має сю основну хибу, що зладжені вони на малий, а часто й дуже маленький розмір. З сеї причини надають ся вони що найбільше до практичного орієнтаційного і шкільного ужитку, а ніяк до наукових

цілий, як етно- й антропографія, етнологія, язикознавство, історія, географія і т. ин.

Дотеперішні карти повставали звичайно трояким способом: 1) звичайним емпіричним при помочи автопсії і сторонніх інформацій; 2) оперті на вислідах періодичних урядових списів людности по мові або народности; 3) дорогою копіюваня давніших карт або кабінетної комбінації між ними. Перший спосіб — як звісно — ще найбільш науковий, але часто грішить недостаткою, часто й трудностю критичного провірення сторонніх звісток, а що найважніше — для таких величезних просторів, як українські землі, він являється просто неможливим до переведеня. Другий спосіб створив т. зв. Sprachenkarten, яких одначе вартість залежить виключно від певности статистичного матеріяла. На жаль ми знаємо ванадто добре, якими способами, якими органами, з якими тенденціями переводять ся періодичні конскрипції і як підробляють ся їх матеріял для певних політично-національних цілей. Се дотичить усіх трьох держав однаково: Росії, Австрії й Угорщини, хоч рекорд мабуть таки з Галичиною. Тому з карт, опертих на такій підставі, ані одна не відповідає науковим вимогам. Про третій спосіб, звісно, нема що й говорити; наука не має звичайно ніякої користі в них.

Одже на яких основах має бути вбудована етнографічна карта, щоб мала наукову вартість? Такі основи є: 1) Повність і певність її жерел; 2) добрий уклад карти; 3) докладність у представленю та відповідний розмір карти.

Найважніша з усіх вимога то вібранє повного і певного матеріяла. Сей здобуток може прийти аж після докладно методичної роботи, щоби з цілої маси різнородного запасу дорогою критики, аналізу, взаємної провірки і зручної комбінації відкинути усе хибне, непевне, недостаточне, а полишити самий тільки чистий будівельний матеріял. Сей трудна методична задача повинна насамперед виявити ся у тім, щоби вібрати всякий доступний матеріял, як сучасний, так і з минувшини, хочби він мав ріжний характер, ріжну вартість і ріжний початок. В першій мірі належить вібрати по можности всі готові вже етнографічні карти українських земель та їх систематично і науково упорядкувати. Дальше мусять бути зведені в купу усі опубліковані статистичні відомости не тільки найновішої дати, але й найдавнішої. Вони мусять бути критично провірені, найбільше через взаїмне порівнюванє. Пізнійше йде вібранє всякого емпіричного

матеріала (квезціонарі, етнографічні, фольклорні, язикові, подорожні записи і т. ин.). Усе те після критичного провірення і скостантованя правдоподібности мусить бути зведене і скостбіноване в попередниши двома групами жерел. В кінці по можности треба сягнути і до архіваліїв, головню до старих конскрипцій всякого рода, в яких результати не були подані до загального відома. Після зібраня і провірки названих матеріалів вийде сама собою на верх ціла маса непевностей і суперечностей, які мусять бути усунені і розвизані, не тільки дорогою критичної роботи, але часто єдиний вихід буде — упевнити ся про дійсний стан річий на місци через авторітетних людей. Коли вже не буде ніяких поважних сумнівів не то для цілих просторів, але навіть для одного села, аж тоді можна буде сказати, що перед нами готовий вже відповідний матеріал для укладу карти.

Докладність етнографічної карти осягаєть ся тоді, коли вона без вступних розвідок, без довгих реєстрів і численних пояснень на сам погляд представляє по можности найдокладніший образ етнічних відносин краю. Се річ добірного пляну і зручного добору технічних способів.

В кінці що до розміру карти то попередна вимога велить добирати не менший масштаб як 1:300.000, полишаючи менші розміри репродукціям для практичних цілий.

Отсе булиб загальні методичні замітки і визначення напрямів, якими має йти вся приготівна робота.

Тепер хочу подати практичний плян і взорець систематики виконапя.

1. Етнографічна Комісія Н. Т. ім. Ш. увійде в порозуміє з Укр. Науковим Товариством у Києві і заведе постійні вносини з його Етнографічною Комісією, якій подасть до відомости свій методичний і технічний плян та евентуально вислухає заміток кнївської комісії.

2. На основі обопільно прийнятих плянів обі комісії поділять роботу межі собою, не тільки відповідно до політичних умов нашого жита, але й із огляду на придатні сили для такої роботи. Прим. ва Львовом признаноб Австрійську й Угорську Русь, Російське Поділе, Волинь, Холмищяну й Підляше; усе инше булоб за Київом.

4. Обі комісії могли би творити по провінціях окремі субкомісії (угорська, буковинська, чернигівська, кубанська і т. ин.)

і послуговувати ся ними при збиранню емпіричного матеріяла; крім того у львівській і київській комісіях могли би творити ся окремі ще комітети для поодиноких партій роботи.

5. Зібране дотеперішньої картографічної, монографічної і статистичної літератури мусіли-б узяти на себе обі Етнографічні Комісії (при дотичних бібліотеках).

6. В обох Е. К. визначаєть ся один головний керманич роботи, а побіч нього референти і керманичі поодиноких партій [для картографічного матеріяла, статистики, номенклятури і т. ин.]. з правом добирая помічників і т. ин. (загалі організація диференціюєть ся в міру потреби з гори в долину).

7. Референти і субреференти мали-б обовязок предложити головному комісіям не тільки зібраний, але й критично провірений матеріял, яка евентуально передає субкомісіям і комітетам для доповнень, поправок, контроль і т. ин.

8. Для зібраня нового матеріялу прийдець ся послуговувати відоввами і квестіонарями, яких зміст і форма мусить бути уложений на головних комісіях.

9. В тоді роботи прийдець ся уживати часто додаткових квестіонарів на певні сумнівні питаия, непевні дати і малознані сторони.

10. В міру поступу критичного розбору і вичищення матеріяла без огляду на територію буде зарав працювати окремий редакційний комітет (евент. комітети).

11. Редакційний комітет заосмотрить ся передовсім у повний запас добрих військових карт (в Австро-Угорщині 1:75.000, в Росії 1:50.000) цілої української території.

12. В міру напливу вже готового матеріяла для кожної громади вписуєть ся на готовій карті автентичну українську назву її, а побіч неї число людности і процентами національний її роаділ (кожда народність иншим атраментом) й одночасно підчеркненем або зачеркненем (тими самими красками) означить ся й розміщенє національних і груп у межах одної громади, як що се можливе.

13. Тому що ми частійше, аніж хто у світі, мусимо брати під розвагу конфесійний критерій, побіч головного явикового (тим більше, що конфесійні відносини у нас не дають покривати ся поняття рідної мови і народности), пропоную веденє другого

примірника карти, де тою самою метою визначить ся конфесійні відносини (евентуально і третьої для діялектичних студій).

14. Одночасно з сею т. ск. інтабуляцією на картах треба вести окремо записні листки (після спеціального звірця), кождий на пишу політичну громаду, з докладним означенем прилучених громад, присілків, хуторів і т. ин.; у відповідних рубриках вишеть ся дати що до мови, віри, обряда (евент. пародности); а в замітках подасть ся все, що зі становища нашої ціли треба і можна замітити про сю громаду (критичні уваги, історичні звістки про національний характер громади і т. ин.).

15. Коли таким чином будуть зібрані і вписані дати всіх громад (принайменше з одної території) можна буде приступити до уложеня оригінала карти. В тій ціли замовлять ся у воєнних картографічних інститутах карти у розмірі 200 або 300.000 без написів (для Росії можна й із написами), і на них переносять ся картографічним способом, красками і знаками (старанно приготованими), дати первісних карт і записних листків. Одночасно можна у скороченю переносити їх на карти менших розмірів до видання мани для практичних цілей. Комісія рішить перед тим, чи укладати тільки язикові дати чи й конфесійні.

16. Як таким способом буде готова хоч одна з українських територій, буде можна віддати еляборати в картографічний інститут для виготовлення.

17. Одночасно з тим на основі заміток підкомісії і комітетів, а головно записних листків і первісної карти — пишеть ся студія про українську територію.

18. Всі, що чим небудь причинили ся до довершення сеї роботи, мають бути названі у сій студії.

25. IX. 1907.

С. Томашівський.

В і д о з в а

в справі записування народніх традицій про опришків.

Нема мабуть ні одного інтелігента в нас, аби не чував про ту суспільну прояву, яка тягла ся кілька століть (XVI—XVIII), злагала ся то стабшала, переходила ріжні еволюції і нарешті вигинула цілком, щоби піколи не віджити більше. Проява ся — се опришківство, якого головним осідком були Карпати на всім нашім етнографічним просторі (і поза ним) від Гуцульщини до Лемківщини, в Галичині, Буковині й Угорській Русі. Нема мабуть села в горах і на підгір'ю, де не знали би люди ще й нині оповісти щось за опришків або васпівати яку пісню. Найбільшим розголосом тішить ся між народом Олекса Довбуш († 1745), на якого народня фантазія перенесла багато оповідань, що відносили ся первісно до кого иньшого, але тялять іще оповідачі й иньших опришків і знають про них оповідати. Доси зібрано одначе тих оповідань і пісень дуже мало, хоч вони заслугують пильної уваги не тільки в огляду на їх етнографічну, але й на історичну вартість. Найбільше пісень про опришків надруковано в великій збірці Я. Головацького: *Пісні Галицкой и Угорской Руси*. Дещо зібрав др. Іван Франко (*Етнографічний Збірник*, т. V: *Опришок Мирон Штола*) і д. В. Шухевич (*Матеріали до укр.-руської етнології*, т. V: *Гуцульські пісні, passim*). Деякий матеріал, хоч невеликий, подають також иньші збірки пісень та часописи. Науково оброблене наше опришківство також дуже мало. Один др. Юліян Целевич подав про

нього кілька цікавих розвідок, зібраних і виданих разом під спільною назвою: *Опришки* (Руська Історична Бібліотека, т. XIX), але й він обмежив ся на короткий період часу (неповна 20 літ у половині XVIII ст.) та лише на кільканацять осіб (Олексу Довбуша, Василя Баярака, Івана Бойчука і їх товаришів). Розвідка д. В. Гнатюка: *Словацький опришок Яношік* (Записки Н. Т. ім. Ш. т. XXXV—VI) дотикає лише посередно нашого опришківства та й то більше з фольклорного боку. Супроти того постановила Етнографічна Комісія Наукового Товариства ім. Шевченка вібрати на скільки ще можна народні традиції про опришків та історичні документи і видати їх разом, щоби тим чином освітлити докладніше таку суспільну прояву, якою було опришківство. Тому то звертаєть ся вона тепер до всіх тих інтелігентів, які можуть їй прийти в поміч хочби й в невеликим причинком і просить надсилати їй усі дотичні матеріяли. Коли би при тім мав хто кошти (записування або копіювання, поштової пересилки), то комісія зверне їх кождому з подякою. Коли би хтось не ніг сам записати пісень і оповідань, але ніг би вказати, хто, коли й де та від кого може їх записати, або коли би хто не ніг сам доставити документів чи докладних копій з них, а знав би, що в якійсь місцевості є такі документи, зволить ласкаво повідомити комісію про се, а вона вже зарядить, що потрібно, аби прийти в посідань відповідного матеріялу.

Записувати і надсилати належить такі матеріяли:

I. *Пісні*. Опубліковані доси пісні в різних збірках згадують імена таких опришків: Олекси Довбуша, Проця Таманюка або Туманюка, Мирона Штолюка, Дмитра Марусяка, Пилипа і Пилипяка, Пелеха, Насієнка, Бойчука, Романа, Марчая, Данька, Ячика, Петра Боднарука і иньших. Записувати належить і варіанти сих пісень, коли кому трапляють ся, і иньші пісні, в яких приходять згадки про опришків, без огляду на те, чи їх імена ширше знамі або ні.

II. *Оповіданя*. Оповідань про опришків записано досі ще менше, як пісень. Найбільше їх про Довбуша (у Целевича), про Кармелюка (в російській Україні) і про Яношіка (Ячика, у Гнатюка). Є також оповіданя про Антося Ревізорчука. А тимчасом кілька їх можна вібрати навіть в однім селі, показує факт, що молодий парубок Петро Шекерик Дояків записав у короткім часі в Головах (косівського повіту) і передав секретареві Етнографічної Комісії д. В. Гнатюкови такі оповіданя (і пісні) про опришків:

1) Ватажко Миріп Штола. 2) Ватажко опришків Швел. 3) Опришок Уласій Швед (Шведюк). 4) Ватажко Процьо Туманюк Сапріячук. 5) Ватажко Дмитро Василюк. 6) Опришок Грицьо Баганчук. 7) Опришок Пелех (Оповід. і пісня.) 8) Опришок Іван Бойко 9) Опришок Мігаюк. 10) Опришок Мішко Федюків. 11) Опришок Іванонько. 12) Опришок Пігул. 13) Опришок Михайло Клям Бойчук. 14) Напад опришків на Золоту Балю в Угоршіві. 11) Оповіданє старого опришка на Буковині. 16) Напад опришків на Болехів. 17) Опришок Макогін. 18) Оповіданє Палія Шекерика про О. Довбуша. 19) Олекса Довбуш і зартовий велет. 20) Ватажко Ол. Довбуш. 21) Довбушева комора. 22) Довбушева бартка і комора. 23) Чому годі взяти гроші в Довбушевої комори в Кпдроватім? 24) Довбуш і богатир Жид Меся в Косові. 25) Хто то були опришки? 26) Як опришки пробували, чи хто на них не бреше. 27) Месть опришків. 28) Миріп Штола і його мати. 29) Ватажко Антось Панкевич Ревіорчук (Два оповіданя). 30) Опришок Куділь. 31) Відочя в Ковятина, що переховувала опришків (Два оповіданя). 32) Ватажко пушкарів Юріштан. 33) Ватажко опришків Юрипа Бурдюків Драгарук (два опов.). Очевидно, й по пньших селах у горах та на відгірю можна записати немало таких оповідань. Належить записувати не тільки нові оповіданя, не знапі ще в друку, але й варіанти друкованих оповідань.

III. Документи. Опришківство не вигинуло з занятєм Галичини та Буковини Австрією; воно тягло ся аж до 30-их років XIX ст., а остатній відгомін його можна добачувати ще в процесі Драгарюка, якого повісили 1877 р. в Коломиї за те, що убив остатнього пушкарського ватажка Чурика 1876 р., та про якого також зложено народню пісню. Тому при подаваню документів особливу увагу треба звертати на книги міських і городських (grodzkieh) судів (др. Ю. Целевич опер свої роввідки на таких власне книгах: *Protokul seu liber variarum actionum*, та: *Xięgi czarne seu kryminalne zaczęte przezemnie Tomasza Piastę Pisarza poprzysiężonego Rady Stanisławowskiej Jurysdykcyi Polskiej pod zarządami Sławetnego Pana Antoniewicza Baranowskiego Woyta, 1751*), універзали, розпорядження адміністраційних властей, публичні признаня за нищенє опришків, звістки про організацію пушкарів (смоляків) та переслідованє ними опришків, написи маргінесові на старих книжках, що говорять про сі справи, метрикальві виписки в датами про уродини і смерть опришків або людей, уби-

тих ними і т. и. при всім періоді опришківства від XVI—XIX ст. Для таких виписок треба попередити архіви й бібліотеки церковні, міські (магістрацькі), судові і приватних осіб, коли вони де існують. При тім не треба вважати на те, що звістка може видавати ся комусь маловажна, бо нерозумно вона може кинути більше світла на справу, як великий документ. Загалом не треба гордити ніякими матеріялами, а вже річчю редакції буде використати їх належно. Всі причинки й листи належить надсилати на адресу: Етнографічна Комісія Наукового Товариства ім. Шевченка, Львів, ул. Чарнецького, ч. 26.

Зносини Товариства з иньшими інституціями.

I.

Чеське королівське Наукове Товариство в Празі повідомило Наук. Тов. ім. Шевченка про смерть свого члена, проф. І. Гебавера. Наслідком того фільольогічна секція вислала йому таке кондольаційне письмо:

Львів, дня 1 червня, 1907.

Фільольогічна секція Наук. Тов. ім. Шевченка у Львові довідавшись про смерть велики заслуженого професора і Вашого члена пок. дра І. Гебавера, василає Вам вислови свого глибокого співчутя в причини такої діткливої утрати.

Директор секції:

І. Франко.

Секретар секції:

В. Гнатюк.

II.

Руське Педагогічне Товариство у Львові обходило сього року 25-літній ювілей свого васнованя, на який запросило також Наук. Тов. ім. Шевченка. Віділ делегував на ювілей свого представника в особі дра Ев. Оваркевича, а крім того вислав привіт такого змісту:

Наукове Товариство ім. Шевченка пересилає Руському Товариству Педагогічному привіт з нагоди ювілею 25-літньої його діяльності, яка означила ся видатно на полі виховання молодого покоління — приватними школами, бурсами, виданнями для молодіжи, і бажає йому вже в найкоротшім часі добити ся таких видних успіхів, морального впливу і матеріяльних засобів, якими тішать ся анальоґічні інституції у наших найблизших сусідів, Поляків та Чехів.

Львів, 28. VI. 1907.

М. Грушевський
голова.

В. Інатюк
секретар.

Конкурс на заемогу з фонду А. Бончевського.

Відповідно до вигоди фондацийного акту, надрукованого в „Хроніці“ (1903, ч. 14, ст. 6—7) та додаткової узвали Виділу (ibidem, ч. 23, ст. 1 і 3) оголошується отсим конкурс на дві зворотні заемоги в фонду пок. Антона Бончевського по 200 кор., призначені для студентів університету світських факультетів. Кривні фундатора мають першенство. Наділений заемоною має підписати реверс, у яким зобов'язеть ся звернути побрану заемогу фондови, скоро зможе. Удокументовані подання належить вносити на адресу Виділу до дня 30 падолиста 1907 р., а на їх зворот залучити марку на 45 сотиків.

За Виділ:

М. ГРУШЕВСЬКИЙ
голова.

В. ГНАТЮК
секретар.

Справозданє з бібліотеки

за час від 1 мая до 31 серпня 1907 року.

І. Книжковий відділ. У тім часі вписано в картковий катальог 514 нових чисел (від 11.436 до 11.692 і в відділі Лесевича від 13.769 до 14.017) у 886 тонах і випусках; нових періодиків і томів дописано 406. Разом вписано 1 292 нових томів і випусків. Із карткового катальога переписано в бібліотечну інвентарну книгу 204 чисел (від 10.796 до 11.000).

До бібліотеки закуплено 62 томів і випусків за 300·46 кор. Крім того бібліотека дістала в обмін у бібліотекою „Народного Дону“ 1.237 томів і випусків і 24 т. в обмін у за дублети з поодинокими людьми. В обмін у науковини інституціями й редакціями дістала бібліотека 402 томів і випусків, у дарі 183 т. брош. і 10 збірок різних друків (дарували оті дд.: Ол. Іванчук 47 томів і брошур + збірку старших друків, о. Й. Застирець 46 т. + 14 мац + 1 атлас, В. Дашкевич 18 т., М. Возняк 18 брошур, Іван Кревецький 12 т., А. Кримський 6 т., П. Полянський 5 т., В. Левинський, Марія Потебня (Харків) по 3 т., В. Пачовський, о. Ал. Стефанович, о. Ю. Дзерович, Б. Януш, Редакція „Свободи“ (Львів) по 2 т., Др. К. Студинський, М. Павлик, М. Грушевський, Т. Рєвакович, др. Ів. Фрамко, Й. Танчаковський, Андрій Веретельник, А. Петров (Петербург), проф. Е. Карський (Варшава), Іван Крипкевич, С. Пташицкий (Петербург), проф. М. Суицов (Харків), Юл. Чайківський, о. П. Бажанський, Степаненко (Харків) по 1 т. Збірки друків, головно виборчих, прислали дд.: М. Возняк, В. Ле-

виський, Б. Заклинський, Ів. Калинович, о. М. Мосора, М. Наян, др. Я. Грушкевич, Ів. Шпитковський, Д. Каталай, Тов. Народна Воля в Колонії.

До переплету віддано 124 томів.

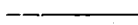
II. Рукописний відділ. У тім часі дарували оті дд.: М. Стажипська 1 рук. Д. Каталай 1 рук. о. Й. Застирець 1 дневник в 1831 р. Ол. Іванчук 1 т. актів до історії шкільництва. Др. Ол. Сушко збірку актів в 1830—70 рр. і збірку актів до історії шкільництва в 1826—44 рр. В. Гнатюк 5 рук. Кушлено 2 рук. книги ва 30 К.

До 15 липня бібліотека була отворена для ужитку публіки що дня (крім неділь і руських свят) від 3—6 по полудни; від 16 липня до 31 серпня була замкнена в причини літних ферій.

В часі, обнятіи сим справозданєи, визичено 513 томів і випусків на 494 реверсів.

I. КРЕВЕЦЬКИЙ.

O. ІВАНЧУК.

Нові видання Товариства.

Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Наукова часопись, присвячена передовсім українській історії, фіольогії й етнографії, виходить у Львові що два місяці під редакцією Мих. Грушевського. Рік XVI. Т. LVII. Рік 1907, кн. III. Ст. 248, 8°. Ціна 3 кор. Зміст: 1) Володимир Розов, До старо-руської діалектології (Ще до питання про галицько-волинське варіче). I. Огляд літератури питання. Ст. 5—34. — 2) Іляріон Свенціцький, „Архагелови вщання Маріи“ і благовщщенська містерія“. (Проба історії літературної теми). Ст. 35—76 (докінченне). — 3) Іван Крип'якевич, Львівська Русь в першій половині XVI віку. I—III. Ст. 77—106. — 4) Іван Кривецький, Фальшованне метрик для польських повстанців з 1830—31 рр. (Причинок для характеристики галицько-руського духовенства першої половини XIX ст.) Ст. 107—113. — 5) Михайло Зубрицький, Село Мшанець Старосамбірського повіта. Матеріяли до історії галицького села. Акти, ч. CXLIII—CCXXI. Ст. 114—170 (докінченне). — 6) Miscellanea: а) Рожне поле, под. М. Грушевський; б) Записки про книгокрадів у старих книгах і рукописах, под. І. Франко; в) Львівський тижневик з 1749 р., под. В. Щурат. Ст. 171—182. — 7) Наукова хроніка: Антропологічні й археологічні часописи за 1905 р., под. Др. Зенон Кузеля. Ст. 183—202. — 8) Бібліографія (рецензії й справоздання). Ст. 203—242. — 9) Оголошення.

Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Наукова часопись, присвячена передовсім українській історії, фіольогії й етнографії, виходить у Львові що два місяці під редакцією Мих. Грушевського. Рік XVI. Т. LXXVIII. Р. 1907, кн. IV.

Ст. 244, 8^о. Ціна 3 кор. Зміст: 1) Олександр Грушевський, По катастрофі 1708 року: Розкватированне російських полків на Україні. Ст. 5—25. — 2) Іван Крип'якевич, Львівська Русь в першій половині XVI віку. IV—V. Ст. 26—50. — 3) Др. Мирон Кордуба, Венецьке посольство до Хмельницького (1650 р.). Ст. 51—89. — 4) Др. Іван Франко, Студії над українськими народними піснями, XIV—XXI. Ст. 90—145. — 5) Володимир Розов, Трильоґія проф. А. Кризького. Ст. 146—171. — 6) Miscellanea: а) З життя старої школи, под. І. Свенціцький; б) Причинок до характеристики літературної творчости Івана Головацького, под. І. Кривецький; в) Богдан Бучинський, посмертна згадка, под. М. Грушевський. Ст. 172—178. — 7) Наукова хроніка: Етноґрафія в західно-європейських часописах за 1905 р., под. Др. Зенон Кузеля. Ст. 179—220. — 8) Бібліоґрафія (рецензії й справоздання). Ст. 203—239. — 9) Оголошення. Ст. 240—244.

Етноґрафічний збірник. Видав Етноґрафічна Комісія Наукового Товариства імени Шевченка. Т. XIX. Коломийки. Зібрав Володимир Гнатюк. Том III. У Львові, 1907. Ст. IV+252, 8^о. Ціна 4 кор. Зміст: I) Передне слово. Ст. III. — II. X. Любов і подруже. Ст. 1—251: 1) Хлопці про себе і про дівчата. 2) Дівчата про себе і про хлопців. 3) Хлопці до дівчат. 4) Дівчата до хлопців. 5) Милий. 6) Мила. 7) Любо. 8) Любка. 9) Люба розмова. 10) Любов. 11) Розволочяти. 12) Подарунки. 13) Поцілуї. 14) Краса. 15) Врода. — III) Зміст. Ст. 253.

Хроніка Наукового Товариства імени Шевченка у Львові. Справоздане за місяці: січень—цвітень. Вип. II. Ч. 30. Львів, 1907. Ст. 22, 8^о. Ціна 30 сот. Зміст: Засідання Виділу. — Засідання секцій (М. Грушевський — Памяти Н. Молчановського. Др. В. Щурат — Увільнене злочинця дівчиною в Бродях 1727 р. Олександр Грушевський — По катастрофі на Україні 1708 р. Б. Бучинський — Нові праці в історії Литви XV ст. Мр. Г. — Дитина в звичаях і віруваннях українського народу. II. Проф. М. Грушевський — Історія України-Руси, т. VI. Він же — Поминки по проф. Голубовскім. Б. Бучинський — Кілька причинків до часів великого князя Свдриґайла (1430—1433). Др. І. Франко — Студії над українськими народними піснями. І. Г. Миколаєнко — Уґроруські причинки до історії Богогласника. М. Тершаковець — Матеріали й замітки до історії галицько-руського нац. літературного відро-

дження П. Угорська Русь. Др. Іл. Сьвєнціцький — „Архаггелови вѣщання Маріи“ та благовіщенська містерія. В. Перетц — До історії українського вертепа. I.). — Засідання комісії. — Відови в справі збирання етнографічних матеріалів. — Товариства й інституції, що приступили до обміну виданнями. — Справовдане в бібліотеки. — Нові видання Товариства.

Chronik der ukrainischen Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg. Bericht für die Monate: Mai—September Jahrgang 1906. N. 27. Heft III. Львів, 1907. Ст. 28, 8°. Ціна 30 сот. Зміст: Sitzungen des Ausschusses. — Sitzungen der Sektionen. (V. Panejko — Trusts, Jurist — Die Reform des Wahlrechtes in Österreich. V. Peretz — Die ukrainische Frage in der Beleuchtung eines polnischen Dichters des XVII. Jh. Z. Kuzela — Die Ethnographie in der westeuropäischen Zeitschriften vom Jahre 1905. I. Džydzora — Beiträge zur neuen ukrainischen Historiographie. M. Hruševskýj — Ein Brief der Gemeinde Volodymyr aus dem Jahre 1324. Iv. Krypiakevyč — Die Autobiographie eines Priesters aus Cholm in der ersten Hälfte des XIX. Jh. Iv. Krevečkyj — Zur Geschichte der Organisation der Nationalgarde im Jahre 1848. Mr. H. — Das Kind in dem volkstümlichen Glauben. Dr. I. Franko — Polnisch-ruthenisches Weihnachtskrippenspiel. I. Maslov — Übersicht der Handschriften der Sofier Kathedrale in Kijev). — Sitzungen der Kommissionen. — Konkursausschreibung für die A. Bončevskýj-Stiftung. — Bibliotheksbericht. — Gesellschaften und Institutionen, die in den Tauschverkehr der Publikationen getreten sind. — Neue Publikationen der Gesellschaft.

Chronik der ukrainischen Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg. Bericht für die Monate: September—Dezember. Jahrgang 1906. N. 28. Heft IV. Львів, 1907. Ст. 24, 8°. Ціна 30 сот. Зміст: Sitzungen des Ausschusses. — Sitzungen der Sektionen. V. Ščerbakovskýj — Typen der hölzernen Kirchen in der Ukraine. V. Peretz — Relationen der Jesuiten aus dem XVI—XVII Jh. über die Kijever Gelehrten. Dr. Zeno Kuzela — Beiträge zum Volksglauben aus dem Anfang des XIX Jh. Dr. I. Franko — Schluss-Inschriften in der altruthenischen Handschriften. I. Krypiakevyč — Lemberger Ruthenen in den Jahren 1460—1550. I. Krevečkyj — Hilfstage, Beiträge zur Geschichte der Robot in Galizien im XIX Jh. M. Zubryčkyj — Vor-, Zu- und Spitznamen der

Landleute in Mšaneč, Bez. Staryj Sambir. Alexander Hruševskýj — Aus dem wissenschaftlichen und kulturellen Leben in der Ukraine in der zweiten Hälfte des XIX Jh. Dr. Hil. Svjencičkyj Beschreibung der Handschriften des Museums des A. Petruševyč. Dr. Iv. Franko — Über die Galizischen Gemeinde-Speicher. Dr. Iv. Franko — Eschatologische Apokryphen in der ruthenischen Literatur. S. Ludkevyc — Galizisch-ruthenische Volksmelodien). — Sitzungen der Kommissionen. — Bericht über die ethnographische Exkursion. — Bibliotheks-Bericht. — Neue Publikationen der Gesellschaft.

Відбитки.

Філарет Колесса. Ритміка українських народних пісень. (Відбитка в 69, 72–74, 76 т. „Записок“). Львів, 1907. Ст. 254, 8°. Ціна 4 кор.

Село Мшанець Старосамбірського повіта. Матеріали до історії галицького села. Зібрав Михайло Зубрицький. (Відбитка в 70–71, 74 і 77 т. „Записок“). Львів, 1907, Ст. 184, 8°. Ціна 3 кор.

„Архангелови вѣщання Марии“ і благовѣщенська містерія. Проба історії літературної теми. Написав др. Іляріон Свенціцький. (Відбитка в 76–77 т. „Записок“). Львів, 1907. Ст. 76, 8°. Ціна 1:50 кор.

Фальшованне метрик для польських повстанців в 1830 — 31 рр. Причинок для характеристики галицько-руського духовенства першої половини XIX ст. Подав Іван Кревецький. (Відбитка в 77 т. „Записок“). Львів, 1907. Ст. 8, 8°. Ціна 15 сот.

По катастрофі 1708 р. Розкватяроване російських полків на Україні. Написав Олександр Грушевський. (Відбитка в 78 т. „Записок“). Львів, 1907. Ст. 22, 8°. Ціна 40 сот.

Венецьке посольство до Хмельницького (1650 р.). Написав др. Мирон Кордуба. (Відбитка в 78 т. „Записок“). Львів, 1907. Ст. 40, 8°. Ціна 80 сот.

Трилогія проф. А. Кримського. Написав Володимир Розов. (Відбитка в 78 т. „Записок“). Львів, 1908. Ст. 26, 8°. Ціна 50 сот.